

نگاهی به خاص‌ترین آیین‌های عزاداری حسینی استان اصفهان

مُحَرَّم اصفهان

۷۰ آیین سوگواری ایام محرم اصفهان در فهرست میراث ملی ثبت شده است

آرزوکیهان
روزنامه‌نگار

آیین‌های سوگواری حسینی در مناطق مختلف کشورمان به شکل خاص و بر اساس آداب کهن انجام می‌شود. مردمان هر دیار تلاش می‌کنند بر اساس آیین‌ها و رسوم قدیمی‌شان در این ایام عزاداری کرده و در سوگ حسین و یارانش بنشینند. استان اصفهان هم همچون دیگر استان‌ها از این قاعده مستثنی نیست و تاکنون بیش از ۷۰ اثر هنری - تاریخی از آیین‌های سوگواری محرم در این استان، به ثبت ملی رسیده است. دکتر شهرام امیری کارشناس ارشد میراث فرهنگی و گردشگری استان اصفهان، در گفت‌وگو با خبرنگار روزنامه ایران درباره آیین‌های خاص و نحوه برگزاری‌شان در این استان بیان کرد: استان اصفهان یکی از بزرگترین استان‌های ایران است و حدود ۱۰۷ هزار کیلومتر وسعت دارد. همچنین تعدد اقوام نیز در آن زیاد است و بر این اساس آیین‌هایی که در این استان و در بین اقوام به شکل‌های مختلفی برگزار می‌شود، بسیار متنوع است. این تنوع سبب شده تاکنون نزدیک به ۷۰ آیین مربوط به عزاداری و سوگواری ایام محرم و شهادت امام حسین(ع) در فهرست میراث ملی به ثبت برسد.

دیگری وجود دارد که در روستای «وش» اجرا می‌شود، به این صورت که بومیان یک نخل را از روستا به حرکت درآورده و به سمت یک امامزاده در دامنه‌های کوه کرکس حرکت می‌کنند و نخل به امامزاده کوه سترگ و باشکوه کرکس سپرده می‌شود.

مسلک سقایی

در کاشان ۱۶ منطقه وجود دارد که هر کدام آیین مخصوص به خود را دارند که یکی از این آیین‌های معروف به ثبت رسیده به «مسلک سقا» در آمدن است. یعنی یکی از کودکان در روزهای ۲۸ و ۲۹ قبل از روز اول محرم به‌عنوان تشریف به مسلک سقایی در می‌آید. نوجوان، سقایی دشت کربلا می‌شود و این عنوان را به سبک افتخاری بزرگ در خانواده خود در گذر زمان حفظ می‌کند.

پرده خوانی

دکتر امیری اظهار کرد: آیین «پرده خوانی» در شهرستان شاهین‌شهر در محور شمال استان اصفهان هم به ثبت ملی رسیده است. دو برادر اصفهانی به‌عنوان حاملان زنده میراث ناملوس به‌عنوان خوانندگان پرد، خوانی مراسم ایام سوگواری امام حسین(ع) را اجرا می‌کردند. این دو برادر به نام‌های «درویش علی» و «درویش محمود مداح» ۷۰ سال پرده‌خوانی ایام محرم را در قالب شخصیت‌های تاریخی سوگواری امام حسین(ع) اجرا می‌کردند که متأسفانه دو سال پیش یکی از برادران جان خود را از دست داد و ادامه این مأموریت تاریخی بر عهده برادر بازمانده است.

هستند، شال سبز رنگ و آنهایی که مردم عادی‌اند، شال سیاه بر کمر می‌بندند و با این شال‌ها جلوی هیأت‌ها دسته زنجیرزنی انجام می‌دهند.

نخل برداری

آیین نخل‌برداری یکی دیگر از آیین‌های به ثبت ملی رسیده استان اصفهان است. در اردستان و ابیانه آیین «نخل‌برداری» از عصر روز دهم تا صبح روز یازدهم محرم انجام می‌شود. این رسم همان آیین تشییع نمادین پیکر بی‌سر امام حسین(ع) است. همان‌طور که می‌دانید امام حسین(ع) مظلومانه شهید شد و مظلومانه هم به خاک سپرده شد. در تاریخ عنوان شده که قوم بنی‌اسد پیکر بی‌جان امام حسین(ع) را در حصیری می‌پیچند و با ترس و مخفیانه امام را دفن می‌کنند. به همین دلیل مردم امروز برای بازسازی صحنه تشییع پیکر امام حسین(ع) یک آیین آبرومند نمادین اجرا می‌کنند. به عبارتی «نخل‌برداری» همان تابوت حامل پیکرامام حسین(ع) است که در کوچه پس‌کوچه‌های شهر می‌چرخد تا به خاک سپرده شود. این مراسم تشییع در ابیانه به ثبت ملی نیز رسیده است. در شهرستان نطنز در شمال استان اصفهان آیین مشابه

گل در بهشت

دکتر امیری اظهار کرد: در محور شمال غرب استان اصفهان در محلات خمینی‌شهر تعزیه معروف «گل در بهشت» برگزار می‌شود. از آنجایی که خمینی‌شهر بافت فشرده‌ای دارد، هیأت‌های عزاداری از روزهای چهارم و پنجم محرم به این منطقه می‌آیند و تا یازدهم محرم که مصادف با سوم امام حسین(ع) است، دسته‌های عزاداری را محله به محله راه می‌اندازند و این دسته‌ها در محله همسایه میهمان می‌شوند و وقایع ایام محرم را از روز اول تا دهم محرم دسته‌بندی و اجرا می‌کنند. یک روز، روز «حر» و یک روز، روز «بستن آب» روی امام حسین(ع) و یارانش است. در روزهای بعدی نیز، هر روز به یک واقعه پرداخته می‌شود از جمله شهادت حضرت قاسم(ع) و شهادت حضرت علی اکبر(ع). تمامی این وقایع تقسیم‌بندی شده و توسط هیأت‌ها هر کدام به مدت ۲۰ دقیقه در هر محله اجرا می‌شود.

شال زنی

این کارشناس میراث فرهنگی در ادامه اظهاراتش بیان کرد: در منطقه «دهاوان» اصفهان آیین دیگری وجود دارد که به آیین «شال زنی» معروف است. بومیان این منطقه آنهایی که سید

جغجغه زنی

یکی دیگر از آیین‌های معروف استان اصفهان «جغجغه زنی» در ابیانه است. عزاداران گوی‌های چوبی دایره‌ای را با دو دست بالای سرشان به هم می‌کوبند و با صدای بلند گوی‌های چوبی حمایت از لشکر امام حسین(ع) را نشان می‌دهند.

تعزیه خوانی

در بعضی از شهرستان‌ها آیین تعزیه به ثبت ملی رسیده و اجرا می‌شود، مانند تعزیه در روستای «قودجان خانسار» که یکی از معروف‌ترین تعزیه‌خوانی‌ها در استان اصفهان است. در این شهر همچون نطنز و خمینی‌شهر تعزیه‌های مفصلی اجرا می‌شود و جالب است که نوع تعزیه‌خوانی‌ها از زمان صفویه در این مناطق بدون تغییر باقی مانده است.

خیمه سوزی

«آیین خیمه‌سوزی» در آران و بیدگل در محور شمال استان اصفهان برگزاری می‌شود که بسیار معروف است. بدین صورت که عصر روز دهم و صبح روز یازدهم، خیمه‌ها سوزانده می‌شوند. علاوه بر خیمه‌سوزی، آیین‌های تعزیه و سینه‌زنی دو ضرب خوانسار هم به ثبت ملی رسیده‌اند.

آیین زارع خاک

امیری گفت: در شرق شهرستان اصفهان، شهرستان تاریخی «ورزنه» با ارگ بسیار عظیمی نزدیک به ۵ هزار متر مربع وسعت وجود دارد و هر سال در ایام محرم در این منطقه مراسم و آیین بسیار معروف «زارع خاک» از عصر روز تاسوعا تا صبح روز عاشورا برگزار می‌شود. در این مراسم دسته و هیأت‌های مختلف در کوچه‌های این قلعه تاریخی تجمع و سینه‌زنی می‌کنند، همچنین افرادی که سید هستند شال سبز بر کمر می‌بندند و کاه بر سر و صورت خود می‌پاشند و در عین حال در فواصل مختلف به سجده می‌روند و عزاداری می‌کنند.

